

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De ontsparingen van het zonnebloemkapitalisme: de overheid past andere rol

Boot, A.

Publication date

2020

Document Version

Final published version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Boot, A. (null). (2020). De ontsparingen van het zonnebloemkapitalisme: de overheid past andere rol., Me Judice. <https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/de-ontsparingen-van-het-zonnebloemkapitalisme-de-overheid-past-andere-rol>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

De ontsparingen van het zonnebloemkapitalisme: de overheid past andere rol

Onderwerpen: [Corporate governance](#), [Monetair beleid](#), [Openbare financiën](#)

20 okt 2020 | [Arnoud Boot](#) | [4 Comments](#)

Zelfs ver vóór covid-19 is er een automatische overheids- (en centrale bank) steun geslopen in het economisch proces. Een soort zonnebloemkapitalisme waarbij bedrijven zich als een zonnebloem richten op de overheid en monetaire autoriteiten. De boodschap van Arnoud Boot is niet, dat de overheid geen investeringen moet doen, maar wel dat zij haar rol zorgvuldig moet kiezen.

Een analyse van het zonnebloemkapitalisme

Zelden was de onzekerheid groter. De covid-19 dreiging dwarrelt nog steeds rond, met een tweede golf, nieuwe beperkingen en grote onzekerheid als boze wolk boven de economie. De druk op de politiek om de oude economie koste wat kost te steunen is groot, maar dat benadeelt nieuwe bedrijfjes die niet aan tafel zitten (en niet kunnen lobbyen), en voorkomt dat bedrijven tijdig herstructureren. Begrijp me niet verkeerd, terecht is de overheid bereid steun te bieden, maar nu komt het er op aan om dat zo te doen dat vernieuwing een kans krijgt. En dat vergt dat verantwoordelijkheden op de juiste plaats worden gelegd, en dat is soms eerder minder overheid, dan meer.

Kader 1: Achtergrond

Alom wordt gezegd dat de overheid terug is. Maar de overheid is nooit weggeweest. In deze bijdrage ontwikkel ik de notie van het 'zonnebloemkapitalisme' waarbij met name grote bedrijven en banken zich als een zonnebloem richten op bescherming door overheid en monetaire autoriteiten. En dat niet alleen in de huidige covid-19 slechte tijden, maar juist ook in de goede tijden voordat er überhaupt sprake was van het virus. Privileges afdwingen bij nationale overheden, zwak mededingingsbeleid, ruim monetair beleid en bedrijfsstrategieën gericht op het ondermijnen van concurrentie zijn voorbeelden van een opbloeiend zonnebloemkapitalisme. Tegelijkertijd kon men anticiperen op overheidssteun in zwarte tijden, hetgeen helpt verklaren waarom bedrijven zich zo achteloos scherp financierden; bedrijfsschulden waren hoger dan ooit toen de covid-19 crisis toesloeg. En ook nu, midden in de crisis, wordt er snel naar de overheid gekeken zelfs als er private oplossingen mogelijk zijn. Deze publieke dominantie en rugdekking heeft private verantwoordelijkheden ondermijnd, en de overheid een verkeerde rol gegeven in het economisch proces. Vernieuwing en innovatie dreigen het kind van de rekening te worden.

Het door mij geïntroduceerde begrip 'zonnebloemkapitalisme' beslaat ook de zombificatie van de economie, en de in de financiële crisis van 2008-9 vaak uitgesproken realiteit van 'privatiseer winsten en het socialiseer verliezen' als ultieme strategie van banken. Zombificatie is het in leven houden van niet-levensvatbare ondernemingen ('zombies'). De beschermende houding van de overheid en het ruime monetaire beleid kunnen inderdaad dit effect hebben. Het zonnebloemkapitalisme wijst echter op een breder fenomeen: ook levensvatbare ondernemingen hebben voordeel en kunnen hierdoor oneigenlijke concurrentievoordelen verkrijgen waardoor vernieuwing en innovatie worden ontmoedigd. Het concept 'privatiseer winsten en socialiseer verliezen' is in het geval banken gebruikt om aan te geven dat zij hierdoor te veel risico gingen nemen onder andere door hoge leverage, weinig eigen vermogen dus (verliezen konden immers worden afgewenteld). Dit is ook een element van zonnebloemkapitalisme, en in wezen identiek aan het scherp financieren van bedrijven dat we gezien hebben in de periode vóór de covid-19 crisis. Zonnebloemkapitalisme is dus een overkoepelend begrip met een bredere reikwijdte dan zombificatie en het

afwentelen van verliezen.

Het is makkelijk dit concreet te maken. De cruise-industrie is zwaarder getroffen dan welke bedrijfstak ook, en toch redt die zichzelf omdat er geen overheid is die hen te hulp schiet. De grootste operator van cruises in de wereld, Carnival Corporation, geeft nu voor de derde keer na het uitbreken van covid-19 nieuwe aandelen uit – ze is dus geld aan het ophalen van private beleggers om te overleven. En wat doet AirFrance-KLM? Zij geeft zelf geen nieuwe aandelen uit, en steekt alleen haar hand uit bij de overheid, met een totale verlamming als gevolg.^[1]

Erger nog, er is een soort automatische overheids- (en centrale bank) steun geslopen in het economisch proces, zelfs ver vóór covid-19. Een soort zonnebloemkapitalisme waarbij bedrijven zich als een zonnebloem richten op de overheid en monetaire autoriteiten. Het in de watten leggen van grote bedrijven was gemeengoed. De belastingverlagingen, de nul (!) belasting die Shell in Nederland betaalde en de soap rond de dividendbelasting zijn illustratief.

Geen weg terug

Tien jaar na de financiële crisis van 2008-9 waren centrale banken nog steeds het middelpunt van de economie. Een verslaving aan ruim monetair beleid bleek een niet terug te draaien fenomeen – eenmaal ingang gezet, draaiden iedereen zich als een zonnebloem naar de monetaire autoriteiten, en maakten keuzes die het beleid bestendigden. Bij een lage rente kun je veel vreemd vermogen nemen (en je dus scherp financieren) en als je wilt beleggen moet je